

DOLORES NOWAK PDDM
sekretarz SPMK

Sprawozdanie z XXI Zjazdu Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych

Łódź, 15–17 września 2020 r.

Non nobis, Domine, da gloriam

Doroczne spotkanie Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych odbyło się w tym roku w dniach 15–17 września w Łodzi, stolicy archidiecezji świętującej jubileusz 100-lecia swojego istnienia (od 1920 r. – diecezja, od 1992 – archidiecezja). Pomimo utrudnionych warunków spowodowanych pandemią członkowie SPMK na czele z Zarządem nie zrezygnowali z organizacji zjazdu, tym bardziej, że w tym roku stowarzyszenie przeżywa 20-lecie istnienia. Spotkanie założycielskie miało miejsce w dniach 19–20 września 2000 r. w Trzebnicy. Od tamtego czasu tradycyjnie coroczne zjazdy odbywały się nieprzerwanie w różnych miejscach na terenie Polski. W bieżącym roku przybyliśmy do terytorialnego centrum naszej ojczyzny, a gościło nas Wyższe Seminarium Duchowne Archidiecezji Łódzkiej.

Pobyty w Łodzi stał się okazją do poznania dziedzictwa kulturowego i sakralnego tego miasta, które od wieków było miejscem harmonijnego współistnienia polskich, niemieckich i żydowskich przedsiębiorców, a zarazem przedstawicieli trzech wyznań chrześcijańskich: katolików, prawosławnych i protestantów. Z kolei w refleksji naukowej tegorocznego zjazdu pochyliliśmy się nad koncepcją twórcy i twórczości religijnej w świetle otrzymanych od Boga zdolności, nad zagadnieniem powołania artysty-muzyka kościelnego. Hasłem przewodnim, wokół którego przebiegała tematyka wygłaszanych referatów, było: *Non nobis, Domine, da gloriam* (Nie nam, Panie, daj chwałę). Podczas dwóch sesji naukowych podzieleno się zatem spostrzeżeniami z własnego życia, a także przybliżono postaci, które w służbie dla chwały Bożej nie szukały dla siebie poklasku. W referatach

wydobyto na światło dzienne tych muzyków, którzy, nie dbając o własną chwałę, wiernie i często z godnym podziwu poświęceniem realizowali otrzymane od Boga powołanie do dawania świadectwa pięknu i prawdzie. Tym samym stali się dla nas, współcześnie odpowiedzialnych za kształt muzyki liturgicznej w naszych kościołach, przykładem realizacji w życiu ewangelicznej przypowieści o talentach. Przywołanie tych postaci w wygłoszonych referatach stało się niejako spłaceniem długu wdzięczności wobec tych, wśród których wzrastaliśmy, dojrzewaliśmy jako osoby i muzycy, którzy często poprzez swoje pasje i poświęcenie mieli wpływ na nasze życiowe wybory i nasze muzyczne kształcenie. Nasze wspomnienia odsłoniły nieraz już zapomniane duchowe piękno i muzyczny dorobek niektórych postaci, tworzących muzyczno-liturgiczną tradycję Kościoła w Polsce.

Tegoroczny zjazd SPMK rozpoczął się 15 września o godz. 14.30 w seminaryjnym refektarzu, gdzie wszyscy przybyli zgromadzili się na powitalnej kawie lub herbacie. Następnie o godz. 15.00 w auli im. bp. W. Tymienieckiego rozpoczęły się obrady. Ks. dr Lucjan Dyka, Prezes SPMK, otworzył je śpiewem hymnu do Ducha Świętego *Veni Creator*. Następnie pozdrowił wszystkich uczestników oraz przedstawił program zjazdu. Słowa powitania skierował także do obecnych na sali ks. dr Jacek Kacprzak – prorektor Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi. Z kolei ogłoszenia organizacyjne przedstawił ks. mgr lic. Grzegorz Kopytowski, będący wraz z ks. dr. hab. Kazimierzem Dąbrowskim i ks. mgr. lic. Piotrem Przybyszem gospodarzem tegorocznego spotkania.

Po wstępnych ogłoszeniach i powitaniach ks. prof. dr hab. Andrzej Filaber, jako przewodniczący Komisji Kwalifikacyjnej, zaprezentował sylwetki członków-kandydatów, ubiegających się o członkostwo zwyczajne w SPMK. Trzech z nich zostało przyjętych do stowarzyszenia w randze członków zwyczajnych: ks. dr Piotr Markisz, mgr inż. Paweł Kasprzyk, ks. mgr lic. Piotr Przybysz; dwóch zaś otrzymało status członka-kandydata do czasu ukończenia niezbędnych studiów muzycznych lub muzykologicznych i zdobycia dyplomu, wymaganego do uzyskania pełnego członkostwa w SPMK: ks. mgr Daniel Nowak oraz ks. mgr Mateusz Szerwiński. Jedna kandydatura została odrzucona z powodu braku niezbędnego wykształcenia muzycznego. Od tego roku SPMK liczy zatem 165 członków zwyczajnych oraz 2 członków-kandydatów. Po ogłoszeniu decyzji Komisji Kwalifikacyjnej, przyjętej przez Zarząd SPMK, nowi członkowie zwyczajni zaprezentowali swoją działalność na polu muzyki kościelnej we własnych diecezjach, co zostało entuzjastycznie przyjęte przez wszystkich obecnych na sali. Jednocześnie ks. Prezes przypomniał nowe zasady rekrutacji do SPMK wypracowane przez Zarząd. Mają one usprawnić proces weryfikacji i opiniowania osób zgłaszających swoje kandydatury na członków zwyczajnych SPMK. Z nowymi zasadami można się także poznać na stronie internetowej Stowarzyszenia.

Następnie ks. Prezes ogłosił zgromadzonym awanse i nominacje, jakie w ubiegłym roku akademickim zdobyli członkowie SPMK: ks. dr Franciszek Koenig – stopień dr. hab., ks. dr Piotr Tarlinski – stopień dr. hab., mgr Gabriela Czurlok – stopień dr., ks. prof. dr hab. Robert Tyrała – nominacja na rektora Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, prof. dr hab. Czesław Grajewski – nominacja na dyrektora Instytutu Historii Sztuki na Wydziale Nauk Historycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, s. dr hab. Susi Ferfaglia – nominacja na dyrektora Międzyuczelnianego Instytutu Muzyki Kościelnej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II. Ponadto złoty jubileusz swojej pracy na polu muzyki kościelnej obchodzi w tym roku ks. prof. dr hab. Andrzej Filaber. Wszyscy nominowani i jubilanci zostali nagrodzeni gromkimi brawami.

Czcigodnym wspomnieniem oraz wspólną modlitwą wszystkich obecnych na sali obrad zostały także otoczeni zmarli w tym roku członkowie SPMK: ks. dr hab. Piotr Dębski (zm. 28.02.2020 r.) – prefekt, chórmistrz i muzykolog, dyrektor Diecezjalnego Instytutu Muzyki Kościelnej w Legnicy, oraz ks. prof. dr hab. Ireneusz Pawlak (zm. 15.07.2020 r.) – pomysłodawca i pierwszy prezes SPMK, prekursor odnowy muzyki liturgicznej w Polsce po Soborze Watykańskim II, nestor polskich muzyków i muzykologów kościelnych. Pamięć o nich towarzyszyła uczestnikom zjazdu w wielu wspólnie przeżywanych momentach tegorocznego spotkania.

W dalszej części obrad o. Nikodem Kilnar OSPPE, krajowy duszpasterz muzyków kościelnych, przekazał zaproszenie na pielgrzymkę muzyków kościelnych na Jasną Górę, która odbędzie się 14 listopada 2020 r., zaś prof. dr hab. Czesław Grajewski przedstawił zebrany 15. numer rocznika SPMK „Musica Ecclesiastica”.

Następnie ks. Prezes uroczyście ogłosił zgromadzonym członkom SPMK informację na temat tegorocznej nominacji do medalu SPMK *Per musicam ad fidem*. Tym razem tę prestiżową nagrodę Stowarzyszenie przyznało ks. mgr. lic. Bogdanowi Kicingerowi – kapłanowi diecezji gliwickiej. Decyzja ta spotkała się ze szczerym zadowoleniem i aplauzem wszystkich zebranych.

W dalszej części obrad skarbnik SPMK, ks. mgr lic. Grzegorz Kopytowski, zreferował sprawy związane z bilansem finansowym Stowarzyszenia za ubiegły rok, po czym wszyscy zebrani mieli możliwość przedstawić wolne wnioski, zaprezentować nowe publikacje bądź poinformować zebranych o przygotowywanych wydarzeniach artystycznych czy sesjach naukowych. Wszystko zakończyło się próbą śpiewów wybranych na mające się odbyć w czasie zjazdu celebracje liturgiczne. Poprowadził ją kantor SPMK, ks. mgr lic. Adam Kozak.

Następnie wszyscy udali się do kaplicy seminaryjnej pw. Dobrego Pasterza na Mszę św. sprawowaną w języku łacińskim przez ks. bp. Piotra Gregera. Podczas niej śpiewy wykonała żeńska schola gregoriańska.

Po Mszy św. i wspólnej kolacji, ostatnim punktem wtorkowego programu było spotkanie, na którym ks. prof. dr hab. Antoni Reginek, były prezes SPMK, podzielił się z wszystkimi osobistymi wspomnieniami z okresu zakładania i 20 lat działalności Stowarzyszenia. Zwłaszcza dla młodszych wiekiem i stażem przynależności do SPMK było to niezwykle cenne doświadczenie, przywołujące na pamięć nie tylko wydarzenia, ale przede wszystkim sylwetki osób, które stanęły u podwalin tego wielkiego dzieła, jakim dzisiaj jest Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kościelnych. W atmosferze wspomnień i klimacie przyjaźni pierwszy dzień zjazdu zakończył się wieczorem towarzyskim.

Drugi, pełny dzień zjazdu rozpoczął się modlitwą jutrzni celebrowaną w kaplicy seminaryjnej pod przewodnictwem ks. prof. dr hab. Andrzeja Filabera. Następnie, po wspólnie spożytym śniadaniu, została otwarta I sesja naukowa, którą poprowadził ks. prof. dr hab. Antoni Reginek. Zapoczątkował ją niezwykle ciekawy, okraszony humorystycznymi wspomnieniami, wykład ks. prof. dr hab. Stanisława Ziemiańskiego SJ na temat postaci ks. Józefa Łasia pt.: *Ks. Józef Łaś SJ – teoretyk i praktyk w dziedzinie muzyki kościelnej*. Było to szczególnie wartościowe przedłożenie, ponieważ ks. S. Ziemiański był współbratem ks. J. Łasia w Towarzystwie Jezusowym, a jednocześnie jego współpracownikiem i towarzyszem w wielu projektach muzycznych. Kolejne wystąpienie było poświęcone osobie ks. Franciszka Walczyńskiego. Jego temat brzmiał: *Ks. Franciszek Walczyński – tarnowski muzyk kościelny*. Przygotował je ks. prof. dr hab. Stanisław Garnczarski, kapłan diecezji tarnowskiej, a więc spadkobierca i kontynuator muzycznego dziedzictwa, jakie pozostawił po sobie ks. F. Walczyński. Z powodu nieobecności prelegenta jego wykład przeczytał ks. dr Lucjan Dyka.

Po odbytej przerwie na kawę przystąpiono do II sesji konferencji, którą poprowadził ks. dr hab. Kazimierz Dąbrowski. Składała się ona także z dwóch referatów. Pierwszy zaprezentował ks. mgr lic. Sławomir Deręgowski pt.: *Antoni Wierzbicki – nauczyciel, muzyk i przyjaciel wielu*. Także ten referat okazał się niezwykle cennym, żywym wspomnieniem, przywołującym sylwetkę człowieka o przepięknej, wrażliwej osobowości, a jednocześnie nietuzinkowego muzyka i pedagoga. Przedłożenie to wybrzmiało niemalże jak świadectwo o życiu muzyka, którego prelegent znał z osobistego doświadczenia. Z kolei mgr Tomasz Orkiszewski, dyrektor Wydawnictwa „Polihymnia”, wygłosił referat zatytułowany: *Twórczość kompozytorska w kwartalniku „Muzyka w Liturgii” w latach 1998–2019*. Dzięki temu przedłożeniu zebrani mogli się zapoznać z szerokim spektrum zarówno współczesnych polskich kompozytorów kościelnych, jak i utworów przez nich stworzonych przeznaczonych do użytku liturgicznego. Po wysłuchaniu wykładów nastąpiła ożywiona dyskusja, po której wszyscy uczestnicy zjazdu udali się na obiad.

Wtorkowe popołudnie było przeznaczone na zwiedzanie sakralno-kulturowego dziedzictwa Łodzi. Wszyscy mieliśmy unikatową okazję poznania tej metropolii jako „miasta trzech katedr” – prawosławnej, protestanckiej i katolickiej. Dla wielu z nas była to rzeczywistość dotąd nieznaną i zaskakującą. Wycieczkę zakończył niemalże godzinny koncert organowy w przepięknym wnętrzu łódzkiej bazyliki archikatedralnej pw. św. Stanisława Kostki w wykonaniu Dawida Długosza. Podczas koncertu wybrzmiała muzyka Sigfrida Karg-Elerta (1877–1933), a swoim słowem wprowadził nas w nią Witold Paprocki.

Punktem kulminacyjnym tego drugiego dnia zjazdu była uroczysta Eucharystia ku czci św. Stanisława Kostki, sprawowana w archikatedrze pod przewodnictwem ks. abp. Grzegorza Rysia. Wraz z uczestnikami zjazdu i wiernymi modlił się i wykonywał śpiewy kwartet wokalny *In Corso*. Podczas tej Mszy św. ks. arcybiskup uhonorował ks. mgr. lic. Bogdana Kicingera medalem SPMK *Per musicam ad fidem*. Przy wręczeniu tej nagrody laudację na cześć nominata wygłosił ks. mgr. lic. Adam Kozak, który, jak sam powiedział, jest niejako „spokrewniony” z ks. Kicingerem poprzez następstwo w wielu urzędach i zadaniach na polu muzyki kościelnej w diecezji gliwickiej. W swojej mowie pochwalnej ks. Kozak z nieukrywanym wzruszeniem przedstawił liczne dokonania Laureata w dziedzinie formacji i edukacji muzycznej na niwie Kościoła w diecezji gliwickiej – i nie tylko. Wskazał przez to powody, dla których Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kościelnych zdecydowało się uhonorować ks. B. Kicingera medalem *Per musicam ad fidem*: „Te przesłanki: głęboki szacunek do dziedzictwa przeszłości i kultury muzycznej, a przede wszystkim miłość do liturgii, w której żywy Kościół oddaje chwałę Bogu, stanowią żywą treść bogatego życia kapłańskiego Laureata i jego działalności muzycznej. Niewątpliwie bowiem, dzięki dłużej aktywnej ks. Bogdana na polu liturgiczno-muzycznym, jak i artystycznym, liczne zastępy śląskich muzyków kościelnych, parafianie kościoła św. Anny w Babicach, niedaleko Rud, oraz wiele innych osób w Polsce, które zetknęły się z osobą ks. Prałata, pociągnięci pięknem i duchowością muzyki i ich wcieleniem w życie przez ks. Bogdana, zrobiły postępy na drodze poznania źródła Piękna i Dobra – samego Boga. Ks. Bogdan Kicinger jest pionierem, wzorem i niekwestionowanym autorytetem w zadaniu, jakie wyznaczył Kościołowi Sobór Watykański II w konstytucji o liturgii: «Muzyczna tradycja całego Kościoła stanowi skarbiec nieocenionej wartości (...)», dlatego z największą troskliwością należy go zachowywać i otaczać opieką (zob. KL 112, 114). Jest więc rzeczą jak najbardziej słuszną, aby nagrodzić ks. Prałata za całokształt jego niestrudzonej pracy dla dzieła muzyki kościelnej tą właśnie nagrodą – *Per musicam ad fidem*, bo streszcza ona doskonale dokonania, których nie można dokładnie wymienić ani scharakteryzować. Ich bowiem owoce przekładają się w życiu wielu osób

na osobistą nić wiary, utkaną szlachetnym pięknem muzyki i mistycznym doświadczeniem obecności Boga w kulcie liturgicznym”.

Po odebraniu nagrody Laureat ze wzruszeniem przemówił do zebranych, podkreślając w swojej mowie, że czuje się uprawniony do odebrania tej nagrody jedynie pod warunkiem, że będzie postrzegany jako sługa na żniwie Pańskim, który tylko siał i podlewał, natomiast wzrost każdemu zasianemu ziarnu dał sam Bóg. Jednocześnie zadedykował to wyróżnienie całemu środowisku muzyków i muzykologów kościelnych, którego czuje się częścią.

Dzień zakończyła kolacja, podczas której gościł wśród nas ks. abp Grzegorz Ryś. Jej przedłużeniem był wieczór towarzyski.

W czwartkowy poranek spotkaliśmy się wszyscy ponownie w seminaryjnej kaplicy na sprawowaniu Eucharystii. Przewodniczył jej i kazanie wygłosił ks. dr Wiesław Hudek – prezydent Polskiej Federacji *Pueri Cantores*. Następnie, po śniadaniu, rozpoczęła się III sesja wykładowa tegorocznego zjazdu, która zawsze jest poświęcona zagadnieniom praktycznym w naszej muzycznej posłudze. Tym razem mgr Bogdan Stępień, muzykolog i organista katedry gliwickiej, wprowadził nas w temat: *Muzyka organowa w codziennej posłudze organisty*. Wywołał on bardzo ożywioną dyskusję wśród zebranych.

Po przerwie przeznaczonej na kawę ks. Prezes dokonał podsumowania tegorocznego zjazdu oraz ogłosił termin i miejsce przyszłorocznego spotkania, które będzie Walnym Zgromadzeniem Wyborczym SPMK. Odbędzie się on w dniach 21–23 września w Rudach Raciborskich (diecezja gliwicka), na co już dziś gorąco zapraszamy wszystkich członków SPMK.

XXI Zjazd Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych przeszedł już do historii. Choć odbył się on w nieco okrojonym składzie osobowym (48 osób) ze względu na wciąż obecną pandemię, dziękujemy kapłanom archidiecezji łódzkiej za gościnę w progach łódzkiego seminarium. Wyrażamy także wdzięczność dobremu Bogu za czas tegorocznego spotkania, które przebiegło w niezwykle przyjaznej i radosnej atmosferze oraz było okazją do twórczych i owocnych dyskusji i refleksji. Z pewnością, jak co roku, stało się ono poruszeniem naszych umysłów i serc do jeszcze gorliwszej służby Bogu i ludziom w świętej liturgii.